

FELVÉTELI INFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT (FISZ):
IV. ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI KUTATÁS
a 2005-ben, 2006-ban és 2007-ben biztosan továbbtanuló diákok körében

27 729 diák részvételével

A kutatás célja: A vizsgálat célja, hogy felmérje a diákok tájékozottságát az őket érintő témákban. Az évről évre ismételt kutatás tartalmaz állandó témákat, úgymint továbbtanulás, tájékozódás, médiahasználati szokások, és ifjúságot érintő kérdések, így nemcsak pillanatnyi képet fest, hanem lehetőséget biztosít egy átfogóbb kép, tendenciák megismerésére is. Az örökös témák mellett 2005-ben ismét megvizsgáltuk, kik a kedvenc írói, költői és történelmi személyei a diákoknak, és megkérdeztük véleményüket a legaktuálisabb oktatási ügyről, a kétszintű érettségiről és az átalakuló felsőoktatási rendszerről.

A mintavétel ideje: 2005. március, április

Résztvevők:

501 érettségire adó középiskola

27 729 diák, akik 2005-ben, 2006-ban, illetve 2007-ben tesznek érettségi vizsgát, és biztosan szeretnének továbbtanulni valamely felsőoktatási intézményben.

A mintáról:

A kutatásban részt vevők 59 százaléka nő, 41 százalékuk férfi.

Az érettségi éve szerint a résztvevők megoszlása:

Érettségi éve	Résztvevők megoszlása
2005	36%
2006	36%
2007	28%

A résztvevők lakóhely szerinti megoszlása:

Lakóhely	Résztvevők megoszlása
Budapest	16%
Vidék	84%

Irodalmi toplista

Petőfi és Ady a diákok kedvence

Petőfi Sándor, Ady Endre és József Attila a legnépszerűbb irodalmi alkotók az érettségi előtt álló diákok körében. Őket követi Radnóti Miklós, Jókai Mór és Arany János – derült ki a kutatásból. 2003-ban már zajlott hasonló felmérés, így számos tendencia mutatható ki az eredményekből. Az eltelt időszakban például Kertész Imre népszerűsége kétszeresére nőtt, és számos új belépő van a húsz legkedveltebb irodalmi személyiség listáján. 2005-ben például a

korábbiakhoz képest már jóval több külföldi író szerepel előkelő helyen: J. R. R. Tolkien, A Gyűrűk Ura trilógia szerzője, és J. K. Rowling, a Harry Potter-regények írója. Sőt, Stephen King – a horror mestere – megelőzi Csokonai Vitéz Mihályt, Örkény Istvánt, Rejtő Jenőt és Móra Ferencet is. Meglepő tendencia, hogy azok a diákok, akik irodalomból emelt szintű érettségire készülnek, gyakrabban említették Tolkien, Stephen King, Rowling, Lőrincz L. László nevét, míg a középszintre készülőknél Mikszáth, Gárdonyi, és Rejtő Jenő neve szerepelt gyakrabban. Természetesen a poéták népszerűségét nagymértékben befolyásolja, hogy az egyes korosztályok mely költőkről tanultak az adott évben. Csokonai a tizedik évfolyamosoknál a negyedik helyen szerepel, míg a tizenkettedikeseknél már csak kilencedikként végzett. Janus Pannonius pedig kizárólag a tizedikeseknél vitte el a pálmát. A 2003-as évhez viszonyítva a legnépszerűbbek közül hiányzik az akkori 7. helyen álló Kölcsey Ferenc vagy a 9. helyen álló Vörösmarty Mihály. Új belépők a magyar irodalmi személyiségek közül: Örkény István, Móra Ferenc. (1. táblázat)

2003 TOP 20 Irodalmi személy 2003			2005 TOP 20 Irodalmi személy 2005		
1	Petőfi Sándor	55%	1	Petőfi Sándor	31%
2	Ady Endre	38%	2	Ady Endre	19%
3	József Attila	24%	3	József Attila	16%
4	Arany János	21%	4	Jókai Mór	9%
5	Radnóti Miklós	15%	5	Radnóti Miklós	7%
6	Jókai Mór	10%	6	Móricz Zsigmond	6%
7	Kölcsey Ferenc	8%	7	Arany János	6%
8	Csokonai Vitéz Mihály	6%	8	Mikszáth Kálmán	5%
9	Vörösmarty Mihály	6%	9	Kertész Imre	4%
10	Móricz Zsigmond	5%	10	Gárdonyi Géza	4%
11	Kosztolányi Dezső	4%	11	J. R. R. Tolkien	4%
12	Mikszáth Kálmán	4%	12	Stephen King	4%
13	Tóth Árpád	4%	13	William Shakespeare	4%
14	Babits Mihály	3%	14	Csokonai Vitéz Mihály	2%
15	Madách Imre	3%	15	J. K. Rowling	2%
16	Gárdonyi Géza	2%	16	Örkény István	2%
17	Karinthy Frigyes	2%	17	Rejtő Jenő	2%
18	Kertész Imre	2%	18	Móra Ferenc	2%
19	Márai Sándor	2%	19	Fekete István	2%
20	Rejtő Jenő	2%	20	Lőrincz L. László	2%

(1. táblázat)

Kedvenc történelmi hőseink

Mátyás, Napóleon, Szent István

Szent István népszerűsége nőtt, Kossuthé csökkent a 2003-as év óta, Mátyás király azonban továbbra is a legnépszerűbb a középiskolás diákok körében. A húsz legkedveltebb történelmi személy között előkelő helyen szerepel Széchenyi István, megtartva negyedik helyét a ranglistán, és Kossuth Lajos, aki a harmadikról a hatodik helyre csúszott vissza. Adolf Hitler 2005-ben az ötödik helyen végzett. Julius Caesar, Deák Ferenc, Nagy Sándor, Erzsébet királyné, Zrínyi Miklós és Dobó István nevét szintén nagy gyakorisággal említették a diákok. 2005-ben Kleopátra, Augustus Caesar, Nagy Imre és a legkedveltebb költőként is jelölt Petőfi

Sándor új befutóként került fel a toplistára. A kedvencek között a tanulók pályaválasztása szerint eltérések mutathatóak ki. A katonai, rendvédelmi pályára készülők gyakrabban említettek háborús szereplőket, hadvezéreket. Az agrár terület iránt érdeklődőknél egyedülállóan jelenik meg Lenin és Kádár János, míg a művészeti beállítottságúaknál II. János Pál pápa kapott szerepet. Természetesen nemek szerint is vannak eltérések. A lányok rangsorán Mária Terézia, Erzsébet királyné, Kleopátra és Jeanne D’Arc szerepel, míg a fiúk inkább a férfi hadvezéreket részesítették előnyben. (2. számú táblázat)

(2. táblázat)

		2003			2005
1	Mátyás király	38%	1	Mátyás király	16%
2	Napóleon	24%	2	Napóleon	10%
3	Kossuth Lajos	23%	3	Szent István király	6%
4	Széchenyi István	22%	4	Széchenyi István	6%
5	Szent István király	19%	5	Adolf Hitler	4%
6	Adolf Hitler	9%	6	Kossuth Lajos	4%
7	Julius Caesar	8%	7	Nagy Sándor	3%
8	Mária Terézia	6%	8	Mária Terézia	3%
9	Rákóczi Ferenc	6%	9	Julius Caesar	3%
10	Deák Ferenc	5%	10	Károly Róbert	2%
11	Hunyadi János	5%	11	Kleopátra	2%
12	Károly Róbert	5%	12	Erzsébet királyné	2%
13	Zrínyi Miklós	5%	13	Hunyadi János	1%
14	Nagy Sándor	4%	14	Churchill	1%
15	Dobó István	3%	15	Augustus Ceasar	1%
16	Erzsébet királyné	3%	16	Dobó István	1%
17	IV. Béla	3%	17	Nagy Imre	1%
18	Kolumbusz	3%	18	Deák Ferenc	1%
19	Árpád vezér	2%	19	Zrínyi Miklós	1%
20	Churchill	2%	20	Petőfi Sándor	1%

Továbbtanulási stratégiák

Kommunikáció és közgazdaságtan a sláger

A továbbtanulni szándékozó diákok a 2004-es középiskolai kutatás során átlagosan 1,6 pályát jelöltek meg annál a kérdésnél, hogy milyen szakon kívánnak továbbtanulni. Ez a szám 2005-ben 1,2 pályára csökkent. A tizedikes tanulóknál ez még magasabb (1,4), míg a végzősök átlagosan 1,1 pályát jelölnek meg. Ez jól mutatja, hogyan válik egyre konkrétabbá az elképzelés a tervezett jövővel kapcsolatban.

A népszerűségi lista képzelt dobogójának első két fokán továbbra is a kommunikáció és a közgazdaságtan áll, ahogy az elmúlt években, népszerűsége azonban 8-9 százalékos csökkenést mutat a korábbiakhoz képest. Nem változott a műszaki, katonai, rendvédelmi és az egészségügyi pályák iránti érdeklődés. 1 százalékponttal növekedett az informatikai és agrár pályák népszerűsége. (1. ábra)

A nemek szerinti bontásból kiderül, hogy a fiúk inkább a reál pályák iránt érdeklődnek, kimagaslóan műszaki és informatikai irányban, a lányok pedig inkább humán beállítottságúak, kimagaslóan a bölcsész és kommunikációs pályák iránt érdeklődnek. A különböző évfolyamok között is eltérés tapasztalható, a fiatalabb diákok nagyobb gyakorisággal jelölik meg a karrierpályákat, a végzősöknél pedig nagyobb az érdeklődés a bölcsész pálya iránt. (2. ábra)

A továbbtanuló diákok tanfolyamokon és szakképzéseken is részt kívánnak venni. A tanulók leginkább jogosítvány megszerzését tervezik. Körülbelül a diákok fele belföldi, negyede külföldi nyelvtanfolyamot tervez, egyharmaduk pedig ECDL vizsgát. Érettségi előkészítőre a tanulók 12 százaléka szándékozik járni, OKJ-s közép- és felsőfokú képzést 8-8 százalékuk tervez. Az emelt szinten érettségizők nagyobb arányban terveznek ECDL tanfolyamot, nyelvtanfolyamot, jogosítványt és előkészítőt, a középszinten érettségizők pedig OKJ-s képzéseket. ECDL képzést leginkább az informatikai és műszaki pályára készülők terveznek. Külföldi nyelvtanfolyamra legszívesebben a bölcsész, a jogi és szociális igazgatási pályára készülők mennének, belföldön pedig szintén a bölcsész és az orvosi pályára készülők. Érettségi előkészítőre az egészségügyi és az orvosi pályára készülők mennének leginkább. Ennek feltehetően az az oka, hogy náluk a legmagasabb a hajlandóság az emelt szintű érettségi vizsga letételére, főként biológiából. OKJ-s képzésben leginkább az agrár és az informatikai pályára készülők vennének részt.

A pályaválasztás tekintetében a diákokat legnagyobb mértékben a szülői tanácsok befolyásolják (54 százalék). 36 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy nem befolyásolják sem a tanárok, sem a szülők, sem az ismerősök, barátok, tehát önállóan döntenek. A tanári útmutatásra a diákok egyharmadának van szüksége, az ismerősök, barátok tanácsaira pedig a tanulók 16 százaléka hallgat. A szülői tanácsokat leginkább a jogi és szociális igazgatási, közgazdasági és orvosi pályára készülők fogadják el. A tanárok a legnagyobb befolyással az orvosi, jogi és szociális igazgatási, továbbá a természettudományos pályára készülő diákokra vannak. Ismerős, barát tanácsát leginkább a közgazdasági, informatikai és művészeti pályára készülők fogadják meg. A FISZ munkatársainak szakértelmét az agrár, a műszaki és a természettudományos pályára készülő diákok igénylik leginkább. Az OFI munkatársaitól tanácsot az agrár, a katonai és az informatikai pályára készülők kérnek. Leginkább függetlenek a szülői, tanári és egyéb segítségtől a művészeti, bölcsész és katonai pályára készülők, ők inkább saját megérzéseikre hallgatnak. (3. táblázat)

Kire hallgat pályaválasztási, továbbtanulási kérdésekben?			
Szüleimre	Jogi és szociális igazgatási 62%	Közgazdasági 59%	Orvosi 57%
Tanáraimra	Orvosi 36%	Jogi és szociális igazgatási 36 %	Természettudományos 35%
Ismerőseimre, barátaimra	Közgazdasági 20%	Informatikai 19%	Művészeti 18%
FISZ-munkatárs	Agrár 3%	Műszaki 3%	Természettudományos 3%
OFI-munkatárs	Agrár 3%	Katonai, rendvédelmi 2%	Informatikai 1%
Kizárólag saját magam döntöm el	Művészeti 41%	Bölcsész 40%	Katonai, rendvédelmi 40%

3. táblázat

Az emelt szinten érettségiző diákok inkább hallgatnak külső tanácsokra. A középszintű érettségire készülők pedig inkább saját döntéseikre hagyatkoznak. Jól látszik, hogy a karrierpályák (orvosi, jogi, közgazdasági) felé a tanárok, de leginkább a szülők terelgetik a diákokat. Ezekhez a pályákhoz viszont feltehetően a bekerüléshez szükséges az emelt szintű érettségi. A „saját döntésű” pályákhoz (művészeti, katonai, bölcsész) kevésbé szükséges emelt szinten vizsgázni.

Tájékozottság a kétszintű érettségiről

Emelt szint: kik és miért választják?

A 2005-ös kutatásból kiderült, hogy a 10., 11., 12. évfolyamos diákok 45 százaléka nem kíván emelt szintű vizsgát tenni az új érettségi rendszerben. Meglepően magas az arány a 2004-es Országos Középiskolai Kutatás eredményeihez képest, amikor a diákoknak csupán 16 százaléka gondolta úgy, hogy megelégszik a középszintű vizsgával. A 2005-ben érettségiző diákok esetében a szám még ennél is eltérőbbet mutat, ugyanis 74 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy nem tesz emelt szintű érettségit, míg 2004-ben csak 15 százalékuk választotta ugyanezt. (3. ábra)

Az eredmények az évfolyamok között is eltérőek, a jelenlegi 10.-esek 20 százaléka, a 11.-esek 40 százaléka gondolja úgy, hogy megelégszik a középszintűvel. Viszont minél fiatalabb évfolyamot kérdezzünk, annál bizonytalanabbak a választást illetően.

Legnépszerűbb tantárgyak az emelt szintű érettségi szempontjából az angol és a történelem, mindhárom évfolyamnál, illetve a német a végzősöknél. A fiúk és a lányok egyaránt szívesen választják az angolt és a történelmet. A fiúk legszívesebben a matematikát választanák, a lányoknál a második helyen pedig a magyar nyelv és irodalom áll.

Arra a kérdésre, mi ösztönzi a diákokat az emelt szintű érettségi letételére, a legnagyobb arányban az emelt szintért kapható 7 többletpontot jelölték meg, a 12. évfolyamból a diákok 76 százaléka, a 11. évfolyam 63 százaléka, a 10. évfolyam 45 százaléka. Ezt követi az értékelhető, használható tudás, mellyel nem csak bekerülni lehet a felsőoktatásba, hanem benn is maradni. A fiatalabb évfolyamok diákjait jobban befolyásolja az emelt szintű érettségi magasabb szintű megítélése és a szülői ösztönzés, mint a végzősöket, akik tanári ösztönzésre és a tudásukhoz illeszkedőnek érezve választják inkább az emelt szintű vizsgát. Továbbá a diákoknak fontos, hogy a későbbi pályáikhoz illeszkedő tárgyból tegyenek emelt szintű érettségit. A lányoknál hangsúlyosabb a pluszpontok és a biztos továbbtanulás miatti vizsgatétel, a fiúkra jobban hat a szülői és a tanári ráhatás, illetve jobbnak érzik a tudásukat az emelt szinthez, és maximalistábbak is a lányoknál.

A kizárólag középszintű vizsga választásának legfőbb indoka az, hogy a diákok jobbnak érzik tudásukat a középszinthez. Az összes megkérdezett 55 százaléka vélekedik így, a 12. évfolyamosok 55 százaléka, a 11. évfolyamosok 56 százaléka, a 10. évfolyamosok 51 százaléka. A végzős diákok réme az idegen vizsgabizottság előtti vizsgázás, 27 százalékuk fél ettől. A fiatalabb diákokat ez kevésbé aggasztja. Főbb indok még a középszint mellett, hogy nem vettek részt az emelt szintű érettségire való felkészítésen (23 százalék), illetve hogy nem akarnak nagyobb erőfeszítést tenni (22 százalék). Legkevésbé arra hivatkoznak, hogy nem találtak emelt szintű felkészítést az adott tantárgyból (6 százalék).

A lányok inkább érzik úgy, hogy a tudásuk jobban megfelel a középszinthez, mint a fiúk, és jobban félnek az idegen vizsgabizottságtól is. A fiúk pedig lényegesen többen (28 százalék) választották azt, hogy nem akarnak plusz erőfeszítést tenni, mint a lányok (17 százalék).

A 2004-es kutatásban a diákok 59 százaléka ítélte úgy, hogy szükséges az emelt szintű érettségi a karrierintézményekbe való bejutáshoz, 32 százalékuk nem tudta még eldönteni, és 9 százalékuk nem érezte szükségesnek. 2005-ben a tanulók 58 százaléka érezte úgy, hogy emelt szintű érettségit kell tenni, és 17 százalékuk, hogy nincs szükség emelt szintűre. (4. ábra)

A bizonytalanok aránya 25 százalék. A 2005-ben érettségizők 2004-ben (56 százalék) nagyobb arányban gondolták szükségesnek, mint 2005-ben (50 százalék), és kevesebb volt 13 százalékkal azoknak az aránya, akik nem érezték szükségesnek. A bizonytalanok aránya csökkent 7 százalékkal. A fiatalabb évfolyamok szerint inkább kell emelt szintűt tenni, közülük kevesebb a bizonytalan és a középszintű vizsgát elégségesnek tartók aránya. A lányok nagyobb arányban érzik szükségesnek, a fiúk pedig nagyobb arányban gondolják úgy, hogy nem feltétel az emelt szint, és nagyobb a bizonytalanok száma is, mint a lányoknál.

A Felvételi Információs Szolgálatról az érettségizők 48 százaléka, a 11. évfolyam diákjainak 46 százaléka, a 10. évfolyam tanulóinak 23 százaléka szerez információkat a kétszintű érettségivel kapcsolatban. (5. ábra)

A diákok 91 százaléka kér tanáraitól, 22 százaléka szüleitől információt, és 21 százalék beszél meg osztálytársaival az új érettségi rendszer követelményeiről. A felsőbb évfolyamok nagyobb arányban hagyatkoznak a tanároknak és az osztálytársakra, míg a fiatalabbak a szülői segítségre.

A megkérdezett, továbbtanulást tervező diákok 34 százaléka tájékozódik az interneten, 28 százaléka a televízióból, 19 százaléka az *Egyenes út az egyetemre* című újságból, 17 százaléka napilapokból és 4 százaléka a rádióból. (6. ábra)

Az internetet legnagyobb arányban az informatikai érdeklődésűek, a napilapokat a művészeti pályára készülő, az *Egyenes út az egyetemre* című újságot a bölcsész pályára készülő, a televíziót és a rádiót pedig az agrár érdeklődésűek használják oktatással kapcsolatos információk gyűjtésére.

A megkérdezett diákok 44 százaléka tisztában van azzal, hogyan juthat be egyetemre vagy főiskolára 2005-től, 48 százalékuk hallott róla, de nem ismeri a részleteit, és 8 százalékuk semmit sem tud róla. A kutatásban részt vevő tanulók 68 százaléka ismeri a különbségeket a közép- és az emelt szintű érettségi között, 29 százalékuk hallott már róla, és csupán 4 százalékuk nem ismeri. A korábbi évekhez képest nem jelentősen, de jobban informáltak a diákok. 2004-ben a 61 százalék nyilatkozott úgy, hogy minden részletét ismeri, 34 százalék nem volt tisztában mindennel, de már hallott róla, és 5 százalék volt, aki egyáltalán nem ismerte a két szint közti különbségeket. A 12. évfolyam ebben a kérdésben is tájékozottabb, mint fiatalabb társaik, ugyanis közel 80 százalékuk van teljesen tisztában a részletekkel, míg a 11.-esek 68 százaléka, a 10.-esek 53 százaléka. Az érettségizők 68 százaléka mondta 2004-ben, hogy ismeri a differenciát.

A diákok 53 százaléka van tisztában azzal, ha sikeres emelt szintű nyelvi érettségit tesz, akkor ingyenesen juthat államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítványhoz. A válaszadók 27 százaléka hallott már róla, 20 százalékuk viszont semmi sem tud erről.

A 2004-es évhez képest 2005-ben nem jutott el arányaiban több tanulóhoz az emelt szintű nyelvi érettségivel szerezhető nyelvvizsgáról szóló információ. A végzős diákok azonban

ebben a kérdésben is tájékozottabbak, mint 11.-es és 10.-es társaik. A 12. évfolyamon a diákok 62 százaléka, a 11. évfolyamon 52 százaléka, a 10. évfolyamon 42 százaléka ismeri a részleteket. A fiúk fele, a lányok 54 százaléka ismeri a nyelvvizsga-bizonyítvány szerzésének ilyen módját.

A 2004-hez képest nőtt azon diákok aránya, akik tisztában vannak azzal, hogy az emelt szintű érettségiért hány pluszpontot kaphatnak a továbbtanuláskor.

2004-ben a tanulók 32 százaléka, 2005-ben 55 százaléka nyilatkozta úgy, hogy teljeskörűen tájékozott, míg azok aránya, akik semmit sem tudnak a pluszpontokról, 28 százalékról 16 százalékra csökkent. A 12. évfolyamon a tanulók 67 százaléka ismeri, és 11 százaléka nem ismeri, a 11. évfolyamon 52 százaléka ismeri és 16 százaléka nem ismeri, a 10. évfolyam 44 százaléka ismeri és 22 százaléka nem ismeri a pluszpontok számítását. (4. táblázat)

Tisztában vagy vele, ...	Egyáltalán		
	Tisztában van vele	Hallott már róla	nem ismeri
...hogyan juthatsz be egyetemre vagy főiskolára 2005-től?	44%	48%	9%
...mi a különbség a közép- és emelt szintű érettségi között?	67%	29%	4%
...az emelt szintű, sikeres nyelvi érettségivel ingyen juthatsz nyelvvizsgához?	53%	27%	21%
...az emelt szintű érettségiért mennyi pluszpontot kaphatsz felsőfokú intézményben...?	55%	29%	16%

(4. táblázat)

Az új érettségi rendszer bevezetésével a korábban érettségizetteknek lehetőségük volt 2005-ben, hogy csak a többletpont-szerzés céljából megírhatják az emelt szintű érettségit. Az érettségi 33 százalékos teljesítése esetén ez 7 többletpontot jelent, illetve a korábbi érdemjegyük legmagasabb százalékos beszámítását. A választ adó diákok nagyobb része, 57 százaléka nem tudta, hogy a korábban érettségizettek ilyen lehetőséghez jutottak. 44 százaléuk gondolja úgy, hogy ez a lehetőség indokolatlan versenyelőnyhöz juttatja a korábban érettségizetteket, 38 százaléuknak nincs megfogalmazott véleménye, és 19 százaléuk egyetért a szabályozással. A 12. évfolyamosok 55 százaléka tudott az eljárásról, és 57 százaléuk érzi úgy, hogy indokolatlan, 14 százaléuk, hogy jogos. A 11. évfolyamon a diákok 37 százaléka tudott a pluszpont-szerzés lehetőségéről, és 41 százaléuk sérelmezi, 20 százaléuk egyetért vele. A 2007-ben érettségizők 34 százaléka van tisztában az eljárással, és 32 százaléka ellenzi, 21 százaléka egyetért vele. A fiúk nagyobb arányban értenek egyet a szabályozással, mint a lányok, akik viszont többen sérelmezik, mint a fiúk, és többen vannak, akiknek nincs kiforrott véleménye a témában.

Felkészülés a vizsgákra

A legtöbb diák időben kezdi el

A diákok 38 százaléka gondolja úgy, hogy az érettségit megelőző két évben már készülni kell a vizsgára. 43 százaléuk az érettségi évét látja legoptimálisabbnak, 8 százaléuk márciustól tanulna, 11 százaléuk pedig az utolsó két hónapban. A fiatalabb diákok inkább gondolják

úgy, hogy az érettségit megelőző években is készülni kell a vizsgára. Az érettségiző diákok nagyobb arányban említették az érettségi évét és a vizsgát megelőző néhány hónapot. (7. ábra) A lányok előrelátóbbak, a fiúk inkább hagynák az utolsó hónapokra a felkészülést. Az emelt szintű érettségire készülő nagyobb részben vannak azon a véleményen, hogy az érettségit megelőző években is kell készülni a vizsgára, míg a középszinten érettségizők nagyobb arányban érzik elégségesnek az érettségi előtti néhány hónapban való felkészülést. A 2004-es évben a diákok 93 százaléka nyilatkozott úgy, hogy szükségesnek érzi az érettségi előkészítő működését. 2005-ben a diákok 73 százaléka gondolja úgy, hogy emelt szinten szükséges a felkészítés, és 52 százaléka pedig, hogy a középszintű érettségire való felkészülést is segíthetik az iskolán kívüli előkészítők. A legismertebb érettségi előkészítő a DFT-Budapest, ezt követi hasonló ismertséggel a Trefort, a Talentum és az ELTE. A diákok legjobbnak az ELTE és a DFT-Budapest felkészítőjét tartják. (8. ábra)

Az érettségiző évfolyamoknál legismertebb a DFT-Budapest és a Trefort, a 11.-eseknél a DFT és a Talentum, a 10.-eseknél az ELTE és a Talentum. Az emelt szintű érettségit tervezők legtöbbet a DFT-Budapestről és az ELTE előkészítőről hallottak, és ezeket is tartják a legtovábbra.

A felsőoktatási reformról Nem ismert a bolognai folyamat

A tanulók 56 százaléka nem is hallott a bolognai folyamatról. A 10.-esek 65 százaléka, a 11.-esek 60 százaléka, a 10.-esek 46 százaléka nem ismeri. A diákok 3 százaléka teljesen tisztában van a folyamat minden részletével. Ez az arány a végzősöknél a legmagasabb, 5 százalék, míg a fiatalabbaknál 2-2 százalék. (9. ábra)

Az emelt és középszinten érettségizőknél a jól informáltak aránya szinte megegyezik. Az emelt szinten érettségizők körében nagyobb arányban vannak azok a diákok, akik részinformációkkal rendelkeznek, a középszinten érettségizők körében viszont magasabb azok aránya, akik egyáltalán nem ismerik.

A legtájékozottabbak a katonai, rendvédelmi és a jogi és szociális igazgatási pályára készülő, legkevésbé pedig az egészségügyi és informatikai pályára készülő.

A diákok 78 százaléka nem ismeri a különbséget a bachelor és a master képzések között (végzősök 70 százalék, 11.-esek 81 százalék, 10.-esek 83 százalék). 10 százalékuk a régi képzési rendszer szerinti képzést választana, 6 százalékuk mastert. 5 százalékuk olyan bachelor képzést választana, mely után master képzésben is részt vehet, 2 százalékuk pedig csak bachelort.

A középszinten érettségizők inkább választanának bachelor képzést, az emelt szinten érettségizők pedig régi típusú vagy mastert. Bachelort vagy masterrel kiegészülő képzést leginkább az informatikai és műszaki pályára készülő terveznek. Master képzést elsősorban az orvosi, ezután a bölcsész és a jogi és szociális igazgatási pályára készülő terveznek. Régi típusú képzést leginkább a bölcsész és a katonai pályára készülő szeretnének. Az új, kétszintű rendszerről legkevésbé az egészségügyi és a művészeti pályára készülő tájékozottak.

Intézmény- és pályaválasztás

Mi alapján döntenek a diákok?

A diákok legfontosabb szempontja, hogy a felsőoktatási intézmény diplomája jó elhelyezkedést biztosítson. Ezt követi, hogy mely tantárgyból van felvételi, azaz mely tantárgy emelt szintű vizsgáját kéri a felsőoktatási intézmény, vagy mely tantárgyból szükséges emelt szintű érettségit tenni a biztos bejutáshoz. A harmadik legfontosabb szempont, hogy az intézmény államilag finanszírozott vagy költségtérítéses, és ha költségtérítéses, mekkora a tandíj mértéke. A tanulók csupán 13 százaléka jelentkezik az adott intézménybe gyermekkori tervek miatt. A túljelentkezés mértéke és az intézmény felkapottsága, sikeressége kevésbé motiválja a diákokat. (5. táblázat)

Mi a legfontosabb számodra a felsőoktatási intézmény kiválasztásánál?

Jó elhelyezkedést biztosít az intézmény diplomája	63%
Mely tantárgyakból van felvételi/érettségi vizsga	53%
A tandíj/költségtérítés mértéke	20%
Gyermekkorom óta ide akarok jelentkezni	13%
Mekkora a túljelentkezés	9%
Felkapott „sikerintézményt” választok	7%

(5. táblázat)

Az emelt szinten érettségizők nagyobb arányban érzik fontosnak, hogy a kiválasztott intézmény diplomája jó elhelyezkedést biztosítson, illetve többen jelölték, hogy gyermekkoriuk óta készülnek az adott pályára, így választanak intézményt. A középszinten érettségizőknek arányaiban fontosabb a túljelentkezés és a tandíj/költségtérítés mértéke.

A felvételi vizsga tantárgya leginkább a természettudományos és a kommunikációs pályára készülőknél szempont a választásban. A jogi és szociális igazgatási és a kommunikációs pályára készülők számára az a legfontosabb, hogy a választott iskola „sikerintézmény” legyen, és ugyancsak számukra a legfontosabb, hogy az intézményből kikerülve jó elhelyezkedést biztosítson diplomájuk. A túljelentkezés mértéke és a tandíj összege leginkább az informatikai és a kommunikációs pályára készülőknél szempont. A gyermekkorban eldöntött pályaválasztás kimagasló eredményeket mutat az orvosi és a művészeti pályára készülők esetében (átlag: 13 százalék, orvosi: 27 százalék, művészeti: 31 százalék)

A diákok több mint fele gondolja úgy, hogy már az érettségi évében folytathatja tanulmányait egy felsőoktatási intézményben, közel egyharmaduk pedig az érettségit követő évre teszi felvételének időpontját. 10 százalékuk gondolja úgy, hogy az érettségit követő néhány évben felvételt nyer, és csupán 6 százalékuk gondolja, hogy nem tesz sikeres felvételt. (10. ábra)

A 2005-ben érettségizettek és az emelt szintű érettségit tevők nagyobb magabiztossággal állnak a kérdéshez, többen érzik úgy, hogy már az érettségi évében bekerülnek a felsőoktatásba.

Akik úgy gondolják, hogy már az érettségi évében bekerülnek a felsőoktatásba, azok leginkább a jogi, a bölcsész és az agrár pályára készülnek. A művészeti és az egészségügyi pályára készülők gondolják leginkább, hogy az érettségit követő évben tesznek sikeres felvételi/érettségi vizsgát. A felvételt az érettségi utáni néhány évre tevők leginkább a művészeti, a katonai és az informatikai pályára készülnek, és közülük kerülnek ki legtöbben, akik nem is bíznak a sikeres felvételen.

A tájékozódás forrásai

Központi rendezvények és kiadványok

A diákok körében legismertebb szervezetek a FISZ (64 százalék), az OKÉV (55 százalék) és az OFI (50 százalék). Tapasztalatból leginkább a FISZ-t (53 százalék), az *Egyenes út az egyetemre* újságot (47 százalék) és az OFI-t (33 százalék) ismerik. Az érettségiző évfolyam diákjai tájékozottabbak az egyes szervezetekről, rendezvényekről, mint fiatalabb társaik, és többen is ismerik tapasztalatból. A FISZ és az *Egyenes út az egyetemre* ismertsége a 11. és 12. évfolyamoknál szinte megegyezik. A végzősöknél kiemelkedően sokan ismerik tapasztalatból az *Egyenes út az egyetemre* újságot, az OFI-t és az OKÉV-et.

A legismertebb kiadvány a Felsőoktatási Felvételi Tájékoztató (OFI) 51 százalékkal és a Kétszintű Érettségi Katalógus (FISZ) 34 százalékkal. A lányok a kiadványok nagy részét jobban ismerik, mint a fiúk. Az érettségizők körében legismertebbek a Felsőoktatási Felvételi Tájékoztató (65 százalék), a Mit kínál 2005-ben a magyar felsőoktatás (38 százalék) és a Felsőoktatási Vizsgakövetelmények kiadvány (31 százalék). A 10.-esek és 11.-esek leginkább a Felsőoktatási Felvételi Tájékoztatót, a Kétszintű Érettségi Katalógust (FISZ) és a Továbbtanulás évkönyvet ismerik.

A Felvételi Információs Szolgálat Érettségi, Felvételi és Nyelvvizsga Szakkiadványok Szerkesztőségének legismertebb kiadványai a Kétszintű Érettségi Próbaérettségi kiadványai, melyeket a diákok 29 százaléka ismer. Ezt követi ismertségben a Történelmi Esszétémakörök Nagykönyve 21 százalékkal és a Sikeres Kétszintű Érettségi Kézikönyve 20 százalékkal. A kiadványok ismertsége a tizenkettedik évfolyamosoknál a legmagasabb.

Oktatási lapok kedveltsége

Egyenes út az egyetemre

A továbbtanulási, oktatási témákkal foglalkozó hírújságok közül a legtöbb diák az *Egyenes út az egyetemre* című lapot olvassa. Főként a végzősök körében népszerű, a diákok 60 százaléka rendszeresen találkozik az újság legfrissebb számaival. A tanulók 37 százaléka előfizettként jut a laphoz, 33 százalékának az osztályfőnök osztja ki. 20 százalékuk az iskolán keresztül szerzi meg az újságot a könyvtárból, aulából, tanáriból, ha megrendelte, vagy a diákönkormányzaton keresztül. 4 százalékuk újságosstandon jut hozzá, 2 százalékuk pedig különböző központi érettségi rendezvényeken jut hozzá.

A diákok elégedettek az újsággal, hasznosnak és hitelesnek értékelik a lapban található információkat. (11. ábra)

A diákok közel 60 százaléka egy-egy lapszámot többször is kézbe vesz. Az olvasók 64 százaléka nyilatkozott úgy, hogy rajta kívül osztálytársa és barátja is olvassa a lapot, 40 százaléka úgy, hogy szülei is forgatják az újságot, illetve 14 százalékának testvérei is. A tematikus mellékletek közül a legnagyobb érdeklődés a diákmunka-lehetőségek (59 százalék), a nyelvtanulás (35 százalék) és a felsőoktatási intézmények bemutatkozásai (34 százalék) iránt mutatkozott. (6. táblázat)

Diákmunka-lehetőségek	59%
Nyelvtanulás	35%
Felsőoktatási intézmények bemutatkozása	34%
Európai Unió, külföldi tanulás	34%
Életmód, szabadidő, sport	31%
Utazás, szabadidő, turisztika	29%
Könyv és zene	28%
Autó/motor	25%

Szakképzések bemutatása	23%
Mobil- és telekommunikáció, internet	22%
Középiskola utáni felnőttképzés	18%
Informatika, számítástechnikai eszközök	15%
Életmód, testápolás	13%
Lakás, ingatlan	12%
Környezetvédelem	11%
Bankok	5%

(6. táblázat)

Nyelvtanulás

A diákok háromnegyedének nincs nyelvvizsgálója

A 2005-ös Országos Középiskolai Kutatásban részt vevő diákok 76 százaléka nem rendelkezik még nyelvvizsgálóval: a végzősök 67 százaléka, a 11.-esek 79 százaléka, a 10.-esek 86 százaléka. A katonai, rendvédelmi pályára készülőknél csupán 13 százaléka, az orvosi pályára készülőknél 42 százaléka rendelkezik már valamilyen nyelvvizsgálóval. (12. ábra)

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei diákok 34 százalékanak van nyelvvizsgálója, a legkevesebben pedig a Pest megyei diákok közül rendelkeznek ilyen okmánnyal (15 százalék).

Legtöbben angol középfokú vizsgával rendelkeznek (11 százalék), ezt követi a német középfok 8 százalékkal. A 12.-esek 17 százaléka, a 11.-esek 9 százaléka, a 10.-esek 8 százaléka szerezte meg az angol középfokú nyelvvizsga-bizonyítványt. A 12.-esek 13 százaléka, a 11.-esek 7 százaléka, a 10.-esek 4 százaléka nyelvvizsgázott németből középfokon. Német és angol alapfokú nyelvvizsgát a diákok 3 százaléka tett. Angol felsőfokú vizsgát a 12.-esek 2 százaléka, a 11.-es és 10.-es diákok 1-1 százaléka tett. Német felsőfokú vizsgája a 12. és 11. évfolyamosok 1 százalékanak van. Az orvosi pályára készülő diákok 20-20 százaléka rendelkezik német és angol középfokú vizsgával. Az agrár pályára készülőknél csupán 3 százaléka rendelkezik angol középfokúval, a katonai, rendvédelmi pályára készülőknél 3 százaléka rendelkezik német középfokúval. Az orvosi pályára készülőknél szereztek meg legtöbben a felsőfokú nyelvvizsgát is, németből 3 százaléknál, angolból 4 százaléknál. A Nyugat-Dunántúlon (Vas, Zala, Győr-Moson-Sopron), Veszprém, Tolna, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs megyében élő diákok az átlagnál többen rendelkeznek német középfokú nyelvvizsgálóval, a Zala, Veszprém, Bács-Kiskun és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében élők pedig angol középfokúval.

A diákok nagy többsége, 46 százaléka angol középfokú nyelvvizsgát szeretne, 31 százaléknál pedig német középfokút. (13. ábra)

A 2004-es évhez képest növekedett 4 százalékról, 13 százalékra azok száma, akik nem kívánnak nyelvvizsgát tenni. A különböző évfolyamokra járó tanulók nyelvvizsgatervei nem térnek el egymástól jelentős mértékben, azonban a fiatalabbak közül többen gondolják úgy, hogy felsőfokú nyelvvizsgát is szeretnének. A fiúk nagyobb arányban szeretnének angol vizsgát, és nagyobb arányban zárkoznak el a nyelvvizsgától, mint a lányok, akik viszont többen szeretnének német nyelvvizsgát szerezni.

Legkevésbé a katonai, rendvédelmi pályára készülőknél szeretnének nyelvvizsgát szerezni, leginkább az orvosi pályára készülőknél, akiknél az angol és német nyelv mellett a latin is megjelenik. Angol középfokú vizsgát az informatikai pályára készülőknél, míg német középfokút, angol és német felsőfokút a közgazdasági pályára készülőknél szeretnének

leginkább. Angol középfokú vizsgát a Fejér, a Nógrád, a Heves és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élők és a budapestiek akarnak az átlagnál nagyobb arányban. Német középfokút a Nyugat-Dunántúlon, a Veszprém, Komárom-Esztergom, Tolna, Somogy, Nógrád, és Bács-Kiskun megyében élők szeretnék az átlagnál magasabb arányban.

A válaszadó diákok 62 százaléka nem tervezi, hogy az emelt szintű érettségien szerzi meg a nyelvvizsgát, 26 százaléka még nem döntött, 12 százaléka pedig szívesen szerezne meg így a nyelvvizsgát. A 12.-esek 84 százaléka, a 11.-esek 58 százaléka, a 10.-esek 39 százaléka gondolja úgy, hogy nem tesz emelt szintű nyelvi érettségit. Minél fiatalabb egy diák, annál bizonytalanabb a döntésben, és annál inkább hajlik arra, hogy emelt szintű érettségivel szerezze meg a nyelvvizsgát. (14. ábra)

Emelt szintű érettségit leginkább a művészeti és bölcsész pályára készülők terveznek, legkevésbé a természettudományos érdeklődésűek. A döntésben bizonytalanok leginkább a katonai, rendvédelmi pályára készülők.

A diákok döntő többsége, 58 százaléka az érettségi évében szerezne meg a nyelvvizsgát, 19 százaléka az érettségi előtti évben, 13 százaléka több mint egy évvel az érettségi előtt, 11 százaléka fél évvel az érettségi előtt. A 12.-esek 84 százaléka tervezi az érettségi évében megszerezni a nyelvvizsgát, a 11.-esek 54 százaléka, a 10.-esek 46 százaléka. A 11.-esek nagy része az érettségi előtt fél–egy évvel szeretné megszerezni a nyelvvizsgát, a tizedikesek egy vagy több évvel előtte. (15. ábra)

Az érettségi évében arányaiban leginkább az agrár pályára készülők szeretnék nyelvvizsgát vagy emelt szintű érettségit tenni. Fél évvel az érettségi előtt leginkább a művészeti és orvosi pályára készülők, egy évvel az érettségi előtt a jogi és szociális igazgatási pályára készülők, és több mint egy évvel az érettségi előtt az orvosi pályára készülők tennék le a nyelvvizsgát vagy emelt szintű érettségit.

Médiahasználat

A diákok körében tarol az internet

A megkérdezett diákok 67 százaléka az iskolában használja az internetet. A vidékiek 69 százaléka, a budapestiek 57 százaléka, a fiúk 68 százaléka, a lányok 67 százaléka használja a világhálót középiskolájában. A 10., 11., 12.-esek 48 százaléka rendelkezik otthoni internetkapcsolattal. A budapestiek 67 százaléka, a vidékiek 44 százaléka, a fiúk 53 százaléka, a lányok 45 százaléka internetezik otthonról. A diákok körülbelül 8 százaléka használja szülei munkahelyén a számítógépet, és csupán 4 százaléka nem csatlakozik egyáltalán a világháléhoz. (16. ábra)

Otthoni hozzáféréssel leginkább az informatikai és műszaki pályára készülő diákok rendelkeznek (54 százalék), legkevésbé az agrár érdeklődésűek (40 százalék). Az emelt szintű érettségit tervezők 54 százaléka, a középszintűt tervezők 42 százaléka rendelkezik otthoni kapcsolattal. Az iskolában leginkább az informatikai (78 százalék) és katonai (76 százalék) pályára készülők neteznek, legkevésbé a bölcsész (57 százalék) érdeklődésűek. Az agrár és a természettudományos pályára készülők körében a legnagyobb az aránya (5 százalék) azoknak, akik nem használják a világhálót.

A diákok 58 százaléka napi rendszerességgel használja a számítógépet, 34 százaléka az internetet, 31 százaléka az e-mailt. (17. ábra)

Számítógépet és internetet legnagyobb gyakorisággal az informatikai és a műszaki pályára készüők használnak. E-mailezni leginkább az informatikai és a közgazdasági pályára készüők szoktak. A diákok a számítógépet leginkább zenehallgatásra, webes böngészésre, e-mailezésre és filmnézésre használják.

A megkérdezett tanulók 18 százaléka a Felvételi Információs Szolgálat elektronikus hírlevelét, az Országos Oktatási Hírlevelet kapja e-mailben. 10 százalékuk az OFI Felvi.hu levelét, 9 százalékuk a Sulinet hírlevelét, 6 százalékuk az Oktatási Minisztérium hírlevelét kapják elektronikus formában. A diákok több mint fele hallott már a www.erettsegizo.hu oldalról, 14 százalékuk már játszott is a stratégiai kvízzjátékkal. A 12. évfolyam diákjainál ez az arány magasabb, 65 százalékuk hallott az oldalról, 20 százalékuk már játszott is rajta. A www.erettsegizo.hu oldalon zajló OKPV-ről (Országos On-line Középiskolai Próbaérettségi Versenyről) a diákok egyharmada hallott már. 20 százalékuk nem hallott még róla, de a későbbiekben tervezi a részvételt. A versenyen a kétszintű érettségi három tantárgyából mérhetik össze tudásukat a diákok és a középiskolák: történelemből, irodalomból és – első alkalommal – matematikából.

A leggyakrabban olvasott internetes lapok az origo.hu, a sulinet.hu, a felvi.hu és az erettsegizo.hu. A budapesti és vidéki diákok körében az első három legolvasottabb internetes oldal megegyezik (origo, sulinet, felvi), azonban a vidékieknél a negyedik helyen az erettsegizo.hu, a budapestiekénél pedig az index.hu áll. Az index.hu-t és az origo.hu-t legnagyobb intenzitással az informatikai pályára készüők látogatják. Az erettsegizo.hu legolvasottabb a jogi és szociális területre felvételizőknél, a sulinet.hu pedig a kommunikációs érdeklődésűek körében.

A nyomtatott lapok közül a 10., 11., 12.-esek leginkább a Blikket, a megyei napilapokat, a Metrot és a Nemzeti Sportot olvassák. (18. ábra)

A budapesti diákok körében legnépszerűbb napilap a Metro, ezenkívül pedig a programajánló Est lapokat és Exit magazint forgatják leggyakrabban. Országos megjelenésű napilapok közül a Népszabadság a legnépszerűbb. A vidéken élő tanulók leginkább a Blikket és a lakóhelyükhöz tartozó megyei napilapokat olvassák. A legolvasottabb lapok között van még a Nemzeti Sport.

A fiúknál legolvasottabb a Nemzeti Sport, a Blikk és a megyei napilapok, lányoknál a Blikk, a Metro és a megyei napilapok. A fiúsabb pályára (agrár, informatikai, katonai) készüőknel előkelőbb helyen szerepel a Nemzeti Sport, a művész és bölcsész pályát választóknál az Est lapok, és pályaválasztástól függetlenül a napilapok közül a Népszabadság a legolvasottabb.

Tervek külföldön

Angliába tanulni, Németországba pénzt keresni mennének

Legszívesebben Angliában, Németországban, az USA-ban és Ausztriában tanulnának tovább a középiskolás diákok a külföldi országok közül, míg munkát leginkább Németországban vállalnának. Az eredmények azt mutatják, hogy a középiskolások 49 százaléka néhány hónapig, 24 százaléka néhány évig szeretne tanulmányokat folytatni külföldön, míg 58 százalékuk rövid távon, 39 százalékuk akár néhány évig is vállalna munkát hazánkon kívül. Leginkább az orvosi pályára készüők terveznek néhány hónapos külföldi tanulmányokat (64%), míg a hosszabb (évekig tartó) külhoni tanulás tervezése a jogi és a bölcsész pályára készüőket jellemzi (33%). (19. ábra)

A diákok nyelvvizsgálainak száma azonban nincs egyenes arányban a nemzetközi karriertervekkel. A kutatásban részt vett 27 729 16–18 éves középiskolás diák 76 százalékának ugyanis nincs még nyelvvizsgálója. A katonai, rendvédelmi pályára készüőknek

13 százaléka, az orvosi pálya iránt érdeklődőknek 42 százaléka rendelkezik nyelvvizsgával. A diákok, úgy tűnik, az utolsó pillanatra hagyják a nyelvvizsgát: döntő többségük – 58 százalékuk – az érettségi évében tervezi a megszerzését. A válaszadó diákok 62 százaléka pedig annak ellenére sem tervez emelt szintű nyelvi érettségit tenni, hogy a kétszintű érettségi rendszer bevezetésével 2005-től államilag elismert nyelvvizsga szerezhető a matúrával.